

ALEXANDER BENTHEIM, MONIKA MURPHY-WITT

PRIKAZ KNJIGE: „ŠTO DJEČACI TREBAJU?“

„Što dječaci trebaju?“

Knjiga „Što dječaci trebaju?“ *Gräfe und Unzer Verlag GmbH (Izdavač; München, 1. izdanje 2007.)*, priručnik je za roditelje koji ima 160 stranica sa sadržajem na početku. Oboje su autora pedagozi. Strukturirana je iz četiri koncizno izložena poglavlja: Muška i ženska obilježja; Život dječaka i njihovi snovi; Odnosi -snažna gledišta-uzori; Pratiti, podupirati, jačati; uz dodatak u kojemu se nalaze adrese i popis literature za daljnju pomoć te pojmovno kazalo.

Navedeni naslovi poglavlja ovoga priručnika govore o raznovrsnosti i aktualnosti tematike te istovremeno otvaraju nova pitanja u području odgoja dječaka. Upravo po tome ovaj je priručnik jedinstven jer su znatno zastupljeniji savjeti za tinejdžere. Poznata je, naime, činjenica da u Njemačkoj, ali i drugim državama postoje listovi za mlade koji su koncipirani prvenstveno za ženski dio populacije. U ovom prikazu nije bilo potrebno analizirati i interpretirati sva podpoglavlja i pitanja koja autori razmatraju, ali ću za ilustraciju spomenuti i upozoriti na neka od njih koja su aktualna i za naše prilike.

Nedostatak ovoga priručnika je u tome što se ne zna koje je poglavlje određeni autor pisao, nego se tek iz stila pisanja da razotkriti o kojem je autoru riječ. Po mom shvaćanju suautorica Monika Witt daleko je liberalnijih svjetonazora od A. Bentheima koja je sklona generalizacijama bez znanstvene utemeljenosti.

U samomu predgovoru autori ističu kako nikad kao danas dječacima nije bilo teže odrastati. Štoviše, govore o «novom slabom spolu» – tinejdžeru. Onaj koga se stalno prisiljava na igranje određenih uloga nema dobrih izgleda za lagodan život. Stoga dječaku treba primjerena potpora. Mora mu se dati prilika da razvije svoju osobnost i da ga se prihvati onakvim kakav je, stavljajući postrani klišeje i pogrješna očekivanja. Autori ističu: «na taj mu način možete pomoći...» (str. 5).

U prvom poglavlju «Muška i ženska obilježja: Što dječaci svakodnevno doživljavaju» autori otvaraju pitanje što zapravo znači biti tipično muški, odnosno tipično ženski tip: «Tko još danas točno zna koje reperkusije imaju zamijenjene uloge?», Dječaci često imaju proturječne uzore; kod kuće, u reklamama, kod prijatelja – svugdje se suočavaju kako sa starim klišejima, tako i s novim shvaćanjem uloga. Autori savjetuju: «Pomozite svom sinu da razvije svoju osobnost. To nije uvijek lako, ali postoje velike šanse» (str. 9). Činjenica je da su sve tzv. razvijene države izgubile patrijahalnu obitelj, da je u porastu permisivni odgoj, a da se djevojčice žele izjednačiti s dječacima sa što većim seksualnim slobodama odnosno promiskuitetom. Podpoglavlje u kojemu se ističe pitanje «Kada je čovjek čovjek?» autori analiziraju povijest uloge roditeljskoga odgoja. Ističu kako je prije sve bilo posve jednostavno. Još do prije 30, 40 godina postojale su opće važeće norme i jasne slike vodilje. Tada je svatko imao svoje mjesto u društvu i kod kuće, svoju točno definiranu ulogu, svoje točno postavljene zadaće. Muškarac je bio hranitelj i glava obitelji u patrijhalnoj obitelji, a žene su se brinule za kuhinju, djecu, crkvu i vjerski odgoj. Bile su nadležne

za kućanske poslove, podređivale se muškom autoritetu i brinule se da djeci, kao „zastupnice“ prenesu očinske odgojne ideale i vrijednosti – a ako to ne uspije, onda bi rekle: «Pričekaj da tata dođe kući!» (str. 11). U tom jasno definiranom svijetu svatko je točno znao gdje pripada. Nije bilo nikakve sumnje kakav treba biti «pravi» muškarac i čijim stopama dječak mora ići da bi i on to postao.

Danas je mnogo drugačije i kompliciranije! U današnjem multikulturalnom društvu ne postoje krute norme i životni koncepti. Dopušteno je ono što se svakom osobno ili njegovoj okolini sviđa. Umjesto označenih puteva i uvedenih istosmjernica postoji mnoštvo mogućnosti i vrijednosti. Razvoj društva ostavio je tragove i na spolnim ulogama. Traži se neovisnost koja nema cijenu. Trajne veze kao i brak postaju sve manje interesantni mladima. U modi je hoping up - neobavezna druženja koja ne uključuju nikakve dublje emocije. Tumači se da je dobra veza ona koje nije prožeta emocijama. Kakve li sve to ima reperkusije kod današnje mladeži i u Hrvatskoj? Interesantno je da takvih istraživanja naprosto nemamo! U podnaslovu «Superman» analizira se što se sve od tinejdžera zahtijeva da bi bio «superman».

Od «novog muškarca» se zahtijeva da bude (str. 21):

- poslovno uspješan, koji će istovremeno prehranjivati obitelj
- aktivan, dinamičan, ambiciozan
- pokretan, ali istovremeno «dostupan 24 sata dnevno»;
- komunikativan s izraženom emocionalnom inteligencijom i socijalnom kompetencijom
- uvijek spreman za aktivno slušanje
- obziran, dobar partner koji u odnosu nipošto nije dominantan
- maštovit ljubavnik, ponekad nježan, miran, a ponekad vatren, divlji
- sportski tip, ali također i zainteresiran za kulturu i otvoren za različite pothvate
- brižan otac, koji svaku večer u isto vrijeme dolazi kući i provodi dosta vremena sa svojom djecom, igra se s njima, ali se brine i za obveze poput školskih zadaća, obiteljskih večeri i liječničkih termina
- odličan u kućanskim poslovima i kuhanju, voli red i čistoću i spreman je čak i počistiti kupaonicu
- pravi muškarac, a ne «mekušac» ili «curica»

Autori navode četiri nova tipa muškarca te postotak njihove pripadnosti u sadašnjici: 1. TRADICIONALAN – 17%; 2. MODERAN – 23%; 3. KOMBINIRANI - 18%; 4. NEDEFINIRANI - 42%. Ovdje vrijedi napomenuti da je nejasno odakle su dobiveni rezultati u ovim postotcima.

«Nove muškarce» profesor Peter Wippermann, (kojega autori citiraju u priručniku) u svojoj studiji «Moderni junaci» dijeli na četiri kategorije: 1. SENZIBILAN MUŠKARAC - ne krije svoje osjećaje, u potrazi je za smislom života i za osobnom srećom. Ne boji se očinstva. 2. GALANTNI ZAŠTITNIK – kavalir s urednim životom i velikim samopouzdanjem i snalažljivošću. Najvažniji mu je njegov posao. 3. EGOIST - ekstrovertiran, voli uživati i «živi punim plućima». Traži pozornost pod svaku cijenu. Ima veliki krug prijatelja, ali uživa i u samačkom životu. 4. MODERAN MUŠKARAC - fleksibilan, mobilan, otvoren za nove stvari i uvijek spreman za prihvaćanje novih izazova. Povezuje karijeru i očinstvo i rado dijeli odgovornost za djecu i životno uzdržavanje sa svojom partnericom. Nadalje citiraju, sociologa Waltera Hollsteina «...Muškarci se na izgled mogu označavati kao uspješniji spol, ali sasvim je sigurno da nisu i sretan spol...»

Analizirajući pitanje «mijenja li se situacija dolaskom djeteta?», autori naglašavaju kako se roditelji danas u 95% slučajeva nakon rođenja djeteta vraćaju tradicionalnim podjelama uloga. (Generalizacija u kojoj se autori ne pozivaju na konkretan empirijski podatak). S vremenom je tu podjelu sve teže promijeniti. Tako je još uvijek vrlo mali broj očeva u Njemačkoj koji uzimaju duži godišnji odmor da bi se u potpunosti posvetili svojoj djeci. Također postoje poteškoće oko raspodjele kućanskih i obiteljskih poslova. «Brak i djeca vode k tradicionalnim raspodjelama poslova među spolovima». (Ovaj citat je, zapravo parafrazirano novo mišljenje iz studije «Muški život».)

Mladi očevi sve više postaju ovisnici o posalu, da bi napredovali u karijeri i osigurali svojoj obitelji dobra primanja. U jednoj anketi (na koje se pozivaju autori) 80% ispitanih muškaraca je izjavilo da rade u prosjeku preko 40 sati tjedno. Nije čudno da ih 71% ne može uspostaviti ravnotežu između angažiranosti na poslu i kod kuće, a njih 93% smatra da se pred njih stavljaju pretjerani zahtjevi. Ponovno se ne navodi izvor tog istraživanja, kao što je i razvidna ne konzistentnost s obzirom na ranije stavove. Naime, ako smatraju da je neupitan povratak u tradicionalne vrijednosti kako onda suvremeni muškarac kao i žena sve više izbjavaju iz kuće da bi prehranili obitelj i udovoljili zahtjevima novoga tržišta rada. Brza razmjena različitih uloga je za njih jednostavno previše, obavljanje raznih poslova izgleda da nije za njih. Umjesto da budu aktivni očevi oni su sve odsutniji. Mnogi nikada nisu kod kuće na raspolaganju djeci da bi im ispričali priču za «laku noć». Autori navode da skoro 1/5 svih očeva provodi tjedno manje od 10 sati kvalitetnog vremena sa svojom djecom. To je znatno manje od vremena koliko majke provode s djecom ili što bi sama djeca željela. Iz toga razloga autori se ponovno vraćaju na temeljno pitanje: «MOŽEMO LI SPRIJEČITI STARI MODEL ULOGA?» Interpretiraju da bi 82% očeva rado htjeli provoditi više vremena sa svojom djecom. 86% zaposlenih očeva stoga želi fleksibilnije radno vrijeme i radne uvjete koji će se svidjeti njihovoj djeci. (Autori ne donose odakle im ovi rezultati na koje se pozivaju). Smatraju da kada muškarci spoznaju koliko djeca i obitelj obogaćuju njihov život, tek onda su spremniji postavljati nove prioritete u životu. Što je podjela poslova ravnopravnija to je i partnerski odnos bolji, djeca su zadovoljnija i otac je motiviraniji i uspješniji na svom poslu.

U drugom poglavlju: «Život dječaka i njihovi snovi» postavljajući pitanje «Jesu li dječaci danas slabi spol?» ističu kako su današnji tinejdžeri prgavi, svadljivi, da se tuku više nego djevojke. Razlog tomu vide u tom što ih se gura u nepovoljne životne uvjete te da se pred njih stavljaju proturječna očekivanja. Tko naglašava mane, previđa da je svaki dječak jedinstven i da mu je potrebno samo malo razumijevanja da bi se optimalno razvio. Pored toga ističu da samo 14 sati tjedno (ako i toliko) djeca danas provode izvan kuće u slobodnom vremenu. Nije ni čudno što dječja pretilost postaje sve veći problem. Problem je u nedostatku prostora za igranje i ograničenom životnom prostoru. Posebno je dječacima za normalan duhovni i tjelesni razvoj potrebno puno kretanja i bavljenja raznim aktivnostima. Danas gotovo uopće nema takvih prostora na kojima bi se djeca mogla slobodno kretati. O pravljenu kućica na drveću ili raznih skrovišta u šumama dječaci danas mogu samo sanjati. Ponekad te snove osvaruju na izletima ili praznicima na selu, a sve više ih bježi u virtualnu ovisnost. Djeca su osuđena na igranje u svojim, ne uvijek velikim, sobama ili ispred kuće, ali pod uvjetom da budu tihi i ne uznemiravaju osjetljive susjede. Odlazak dalje od kuće, gdje nitko ne može paziti na njih, nije siguran. Iako istraživanja pokazuju da se dječaci više udaljuju od kuće i igraju bez nadzora nego

što to rade djevojčice njihovih godina, taj prostor za igru nije ni upola toliki koliki je bio kod ranijih generacija.

Sinovi tako danas žive kao tigrovi u kavezu, stalno se suočavajući s vanjskim ograničenjima. Nije ni čudno da se mnogi od njih svim snagama bore da bi si napokon osigurali više prostora za igru. «lako se podjela zadaća među dječacima i djevojčicama dosta promijenila i još samo neki muškarci idu u lov, ipak kreću se na različitim prostorima» (dr. Claudia Quaiser-Pohl, liječnica i psihologinja, dr. Kirsten Jordan, neurobiologinja). Autori dalje ističu koji su učestali problemi i nedostaci s dječacima; oni su glasni, divlji i najčešće idu svima oko sebe na živce, vole se svađati i često se tuku, kao da su programirani za konflikte. Često čujemo majke, odgojiteljice i učiteljice kako u isti glas viču: «S dječacima uvijek problemi!» Ovo je nedopustiva generalizacija, tim više što živimo u vremenu gdje se nerijetko djevojčice «nasiljem» bore za svoja «prava».

Ako je vjerovati optužbama, dječaci su «težak» spol. Nekada su sinovi bili ponos obitelji. Očevi su čeznuli za nasljednikom. U međuvremenu sve više roditelja želi imati kćer jer što se tiče puberteta, njih je lakše odgajati. Danas se govori o «jadnim dječacima» i o «novom slabom muškom spolu». Moglo bi se reći da je to glavna teza koja se prelama kroz sva poglavlja knjige.

Autori smatraju da se u analizi tinejdžera moraju uzeti u obzir slijedeće specifičnosti: (str. 94)

1. **Dječaci se razvijaju drukčije od djevojčica** – tjelesno, duhovno i socijalno. Djevojčice su već od rođenja zrelije i do puberteta se smatraju za dvije godine naprednijima od muškaraca.
2. **Dječaci su često žrtve nepovoljnih životnih uvjeta.** Presudno je zanemarena uloga u tzv. suvremenoj obitelji.
3. **Roditelji i okolina konstantno imaju proturječna očekivanja od njih.** Tako se dječaci ponašaju čas prema tradicionalnim slikama, a čas prema modernim zahtjevima nove slike čovjeka. Posljedica je te dileme opet jedno ponašanje koje se ocjenjuje više kao pozitivno nego kao negativno. Ovakvo se paušalno mišljenje o sinovima nažalost podupire u životnoj svakodnevnici.

Što dječaci žele: junake i uzore, hijerarhiju i pravila, izazove i opasnosti, velike grupe, natjecanja i konkurenciju i aktivne igre bez mnogo kretanja? S ovom konstatacijom možemo se složiti jer mladi danas sve više preferiraju zabave u kojima će biti samo pasivni konzumenti.

Na pitanje imaju li dječaci više poteškoća u školi, odgovaraju da djevojčice bolje prolaze tijekom cijelog školovanja. Od ukupnog broja djece koja su izbačena iz škola 60% su dječaci. Dječaci češće moraju ponavljati razred, a 68% dječaka izostaje iz škole. Oni imaju u pravopisu većih problema od djevojčica. Sve manje dječaka pohađa gimnazije. U uspjehu iz predmeta kao što su matematika i prirodne znanosti djevojke su sustigle dječake. Činjenicu da dječaci zaostaju za djevojčicama, što se tiče uspjeha iz stranih jezika i njemačkog jezika, znanstvenici objašnjavaju razlikama u sazrijevanju. Dječaci kasnije nauče govoriti, kasnije obogate svoj riječnik i nesigurniji su u izražavanju. (Sve ove generalizacije nisu popraćene suvremenim istraživanjima, tj. eventualna istraživanja kao izvori ovdje nisu navedeni.)

Naglašena je činjenica kako su dječaci inače po sebi nasrtljivci, ljubitelji opasnosti, spremni riskirati, orijentirani k hijerarhiji, timski igrači, «razbijači», traže naklonost, kreativni, radoznali, asocialni i bezobzirni, nervozni i snalažljivi. Ovdje je

neshvatljivo s koliko neutvrđenih generalizacija autori prilaze jednom spolu. Interesantno je da autori samo nižu ove osobine mladih ne pozivajući se na empirijske nalaze.

U trećem poglavlju pod nazivom: «Odnosi - snažna gledišta - uzori» autori ističu u pet glavnih točaka što dječaci trebaju za svoj razvoj:

1. Pratinju - da se mogu osjećati važnima
2. Odnose - da stvaraju socijalnu sigurnost
3. Snažna gledišta – što sugerira da nemaju čvrstih «uzora»
4. Izazove - da se mogu isprobati u svim izazovima suvremenog doba
5. Muške uzore, odnosno ideale - da mogu orijentaciju pronaći u socijalnoj okolini, posebno u športu.

Autori u četvrtom poglavlju ističu i savjete za oba roditelja kako najbolje odgojiti svoga sina: «Pratiti – podupirati – jačati», što je i naslov ovog poglavlja. S time se doista možemo složiti s njima jer je mladima danas upućeno previše kritike i pokude, a premalo pohvale i podrške. Stoga možemo reći da je pratiti, podupirati, jačati i ohrabrivati geslo ove knjige - priručnika.

Autori citiraju i američkog psihologa dr. Williama F. Pollacka koji kaže: «Pravi dječaci moraju znati da mi pozdravljamo sve njihove strane i da ih volimo onakve kavi oni jesu».

Autori ističu glavne i najpoželjnije savjete za ulogu oca: imati vremena za vlastito dijete, odabrati sa sinom zajednički hoby, imati granice u komunikaciji, imati pravila za ponašanje. Otac mora imati suosjećanja za sinovljeve «probleme». Otac treba stvarati klimu povjerenja i otvorenu komunikaciju, uočavati sinovljeve poteškoće, tj. pokušati pripadati njegovom «svijetu». Bit je, dakle, u izgradnji međusobnoga povjerenja i povjerenja koje je sve više pokidano zbog načina života kako ga danas konzumiraju i očevi i sinovi.

Marijan Ninčević